

STANDAARD GENEESHEER-DIRECTEUR

Onder de wet verplichte GGZ

Vastgesteld door het NVvP verenigingsbestuur 27-03-2015

Aangepast aan definitieve wettekst Wvvgz: mei 2018

Inleiding

De geneesheer-directeur waakt van oudsher en van rechtswege over de rechtspositie van patiënten die gedwongen zorg ontvangen, alsmede over de kwaliteit van deze zorg zoals deze geboden wordt door de zorgaanbieder. Het betrof hier altijd de interne rechtspositie, met een steeds verder toenemende uitbreiding naar ook de externe rechtspositie.

De naam geneesheer-directeur komt alleen voor in de wetgeving die Dwang en Drang regelt. Eerst in de eerste en tweede Krankzinnigenwet, daarna in de wet Bopz en nu ook in de Wet verplichte ggz. De Wet verplichte ggz geeft de geneesheer-directeur een aantal taken en verantwoordelijkheden. Zo is de geneesheer-directeur krachtens de Wet verplichte ggz verantwoordelijk voor de “verlening van verplichte zorg en voor de algemene gang van zaken op het terrein van de zorg”. De verantwoordelijkheid voor verantwoorde dan wel goede zorg rust -volgens de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz)- op de Raad van Bestuur, die deze verantwoordelijkheid (binnen de door de Raad van Bestuur aangegeven kaders) kan delegeren aan de lijnorganisatie. De geneesheer-directeur heeft met betrekking tot de toepassing van de Wet verplichte ggz een zelfstandige (publiekrechtelijke) bevoegdheid met bijbehorende plichten. Hij is een zelfstandig bestuursorgaan conform de Algemene wet bestuursrecht. De Algemene wet bestuursrecht geeft aanwijzingen voor het functioneren als een goed bestuursorgaan. Adequate invulling van de wettelijke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de geneesheer-directeur vraagt om een onafhankelijke en tegelijk goed in de organisatie verankerde positie van de geneesheer-directeur.

Deze standaard maakt duidelijk wat de kennis, kunde en kunst is van de geneesheer-directeur. Zij dient het doel om een herkenbare en landelijk uniforme beschrijving van de functie te bieden aan de geneesheer-directeur in de GGZ (PAAZ&PUK en organisaties voor geestelijke gezondheidszorg en/of verslavingszorg). De standaard geeft geneesheer-directeuren zelf en de organisaties waar zij in dienst zijn een uitgangspunt voor de bepaling van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden die bij de functie horen. De standaard kent samenhang met de afspraken die gemaakt zijn over de positie van de geneesheer-directeur in relatie tot Raad van Bestuur en Raad van Toezicht, zoals verwoord in een notitie van de NVvP en GGZ Nederland, welke is aangeboden aan de ministeries van VWS en V&J. Deze standaard is van toepassing daar waar verplichte geestelijke gezondheidszorg wordt toegepast. Opgemerkt dient te worden dat deze standaard niet de intentie heeft om uitputtend te zijn en dat voor uitgebreide opsomming van de taken verwezen wordt naar de Wet verplichte ggz zelf. Een organisatie is uiteraard vrij om een andere of bredere invulling te kiezen, mits de geneesheer-directeur de verantwoordelijkheid die wet- en regelgeving hem geeft waar kan maken.

De standaard beschrijft achtereenvolgens de competenties, bevoegden, taken en verantwoordelijkheden van de geneesheer-directeur. Vervolgens komen de waarneming, interne en externe contacten aan bod en tot slot noemt de standaard nog de randvoorwaarden voor goede uitoefening van de functie.

Competenties

- De geneesheer-directeur is een psychiater. De geneesheer-directeur is in alle situaties in staat om onbevooroordeeld en onbevangen en vanuit psychiatrische expertise beslissingen te nemen, het proces te volgen en met alle betrokken partijen in overleg te gaan.
- De geneesheer-directeur is in staat om een collega geneesheer-directeur in te schakelen wanneer in een individuele situatie de onbevooroordeelde en onbevangen houding van de geneesheer-directeur in het geding is.
- De geneesheer-directeur is in staat om zowel onafhankelijk van de Raad van Bestuur op te treden als met de Raad van Bestuur samen te werken en af te stemmen. De geneesheer-directeur accepteert het toezicht op deze samenwerking door de Raad van Toezicht.
- De geneesheer-directeur toont hoogstaand persoonlijk en interpersoonlijk professioneel gedrag. Hij toont zich een goed bestuursorgaan en is zich bewust van zijn bijzondere positie. Hij onderneemt actie bij onprofessioneel of onverantwoordelijk gedrag van collega's, levert een essentiële bijdrage aan het oplossen van morele en ethische dilemma's en is in staat uiterst complexe vraagstukken te behandelen.
- De geneesheer-directeur overlegt doelmatig met alle betrokken partijen (in – en extern) en draagt bij aan een effectieve samenwerking op zijn takegebied.
- De geneesheer-directeur positioneert zich effectief en doelmatig in zijn organisatie.
- De geneesheer-directeur ziet er op toe dat er een adequate organisatie rondom de uitvoering van de Wet verplichte ggz wordt opgezet, maakt zo nodig gebruik van ondersteuning van een jurist gezondheidsrecht of andere hulpbronnen en ziet er op toe dat hij adequate secretariële en administratieve ondersteuning krijgt.
- De geneesheer-directeur zorgt ervoor dat zijn kennis op peil blijft, houdt de ontwikkelingen op zijn takegebied bij en handelt proactief bij ontwikkelingen binnen zijn takegebied.

Bevoegdheden

De geneesheer-directeur is bevoegd tot:

- het nemen van beslissingen ten aanzien van het verlenen van verplichte zorg;
- het geven van aanwijzingen aan professionals, de lijnorganisatie en de Raad van Bestuur;
- het adviseren van de Raad van Bestuur, de lijnorganisatie en professionals over juridische en ethische aspecten en kwaliteit van zorg en het signaleren van tekortkomingen in de kwaliteit van de zorg in brede zin bij de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht.

Taken en verantwoordelijkheden

→ Uit de verantwoordelijkheid van de geneesheer-directeur voor de verplichte zorg zoals weergegeven in de Wet verplichte ggz vloeit *ten minste* voort dat de geneesheer-directeur:

- de regie binnen de instelling heeft inzake de voorbereiding van de zorgmachtiging met hierbij de inhoudelijke beoordeling van het zorgplan, de proportionaliteit en subsidiariteit, waaronder begrepen de voorafgaande vrijwillige zorg en de verplichte zorg in ambulante omstandigheden, alsmede de doelmatigheid en veiligheid;

- de betrokkene en de vertegenwoordiger informeert, inclusief over de mogelijkheid tot advies en bijstand door de patiëntenvertrouwenspersoon en aan hen de relevante gegevens verstrekt;
 - een zorgverantwoordelijke en een onafhankelijk psychiater aanwijst;
 - gegevens en bevindingen bij de Officier van Justitie (OvJ) aanlevert ten behoeve van de voorbereiding van een verzoekschrift voor een zorgmachtiging conform vastgestelde procedure;
 - een aanvraag indient bij de OvJ voor de voorbereiding van een verzoekschrift tot wijziging van een zorgmachtiging of tot nieuwe aansluitende zorgmachtiging;
 - besluit over (over)plaatsing, intensiveren, tijdelijke onderbreking en beëindiging van (onderdelen van) de verplichte zorg en hiertoe - indien aangewezen en/of vereist is vanuit de wet - overleg pleegt met betrokken actoren dan wel hen informeert;
 - de minister van Justitie en Veiligheid schriftelijk om toestemming verzoekt voor het nemen van een beslissing ten aanzien van overplaatsing, tijdelijke onderbreking en beëindiging van personen met strafrechtelijke titel die in een accommodatie zijn opgenomen op grond van een zorgmachtiging;
 - toeziet op de kwaliteit van de uitvoering van verplichte en de daaraan voorafgaande vrijwillige zorg alsmede de toepassing van de juiste procedures in noodsituaties;
- Uit de verantwoordelijkheid voor de algemene gang van zaken vloeit voort dat de geneesheer-directeur signaleert over de naleving van algemene principes voortkomend uit andere wetgeving en naleving van inhoud van (behandel)richtlijnen en indien nodig of desgewenst hieromtrent adviseert. In het bijzonder betreft het hier:
- de rechtspositie van de patiënt;
 - het beleid van de organisatie met betrekking tot de rechtspositie, behandeling en veiligheid van de patiënt, zoals weergegeven in beleidsnotities, richtlijnen, protocollen en reglementen. (Het gaat hierbij onder meer om afspraken over het behandelplan en dossiervoering, hanteren van het beroepsgeheim, vaststellen van wilsonbekwaamheid, het beleidsplan verplichte zorg, protocollen inzake risicobeheersing bij medicatie, omgaan met suïcidaliteit, beslissingen rond leven en dood, de toepassing van drang en dwang, somatische zorg, huisregels en drugsbeleid);
 - het beleid met betrekking tot juridische en ethische aspecten van de zorg;
 - de kwaliteit van en de relatie tussen hulpverleners in geval van de multidisciplinaire behandeling, de inzet van goed hulpverlenerschap en professionele autonomie; dit alles onder andere vervat in een Professioneel Statuut;
 - de borging van een kwaliteitssysteem, inclusief een systeem van risicomanagement en passend bij het veiligheidsbeleid;
 - de beschikbaarheid van voldoende middelen ten behoeve van verplichte en daaraan voorafgaande vrijwillige zorg.
- De geneesheer-directeur is voorts verantwoordelijk voor de meldingen aan de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) in het kader van de Wet verplichte ggz. De geneesheer-directeur informeert de IGJ indien het gegronde vermoeden bestaat dat de uitvoering van de verplichte zorg ernstig tekortschiet. Daarbij kan de geneesheer-directeur met de Raad van Bestuur overeenkomen ook overige meldingen te verzorgen conform de aanwijzingen van de IGJ.

→ De geneesheer-directeur:

- geeft op onafhankelijke wijze uitvoering aan bovenstaande taken. Dat wil zeggen, vanuit een onbevooroordeelde en onbevangen houding en vanuit psychiatrische expertise met een meerpartijdige weging van de belangen van direct betrokkenen (patiënt, naastbetrokkenen (bv familie), zorgverantwoordelijke, samenleving);
- handelt in dezen als bestuursorgaan en past de principes van goed bestuur toe: gelijke rechtstoepassing, hoor en wederhoor, weging van belangen op basis van objectieve criteria, zorgvuldige en onafhankelijke besluitvorming, schriftelijke motivering van besluit;
- heeft aandacht voor risicobeheersing, stimuleert een veilige omgeving voor professionals om zich op hun handelen aan te laten spreken, stimuleert permanente training en educatie en heeft hierin een voorbeeldfunctie;
- overlegt en stemt af met de Raad van Bestuur, daar waar de verantwoordelijkheid voor de algemene gang van zaken raakt aan de Wkkgz;
- legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht en (aan de hand van wettelijke kaders) aan de Inspectie voor de Gezondheidszorg en de rechter.

Waarneming

- De geneesheer-directeur wordt bij afwezigheid waargenomen. Hier zijn verschillende constructen voor mogelijk, belangrijk in dezen is dat de waarnemer voldoende is toegerust.
- De waarnemer treedt volledig in de bevoegdheden van de geneesheer-directeur. Deze standaard is daarmee ook van toepassing op de waarnemer.
- De geneesheer-directeur stelt een waarnemingsregeling op en communiceert deze in de organisatie.

Interne contacten

- De contacten met de Raad van Toezicht en met de Raad van Bestuur zijn vastgelegd in het beleidsplan verplichte zorg en andere documenten, die samenhangen met de verantwoordelijkheidsdeling tussen Raad van Bestuur, de geneesheer-directeur en de Raad van Toezicht. In deze documenten is ook de verhouding tot de lijnorganisatie vastgelegd.
- De contacten met psychiaters en andere zorgverantwoordelijken zijn vastgelegd in het Professioneel statuut.
- De geneesheer-directeur onderhoudt in het kader van de externe en interne rechtspositie van de patiënten met enige regelmaat contact met relevante interne partijen, zoals de cliëntenraad en de familieraad.
- De geneesheer-directeur legt jaarlijks verantwoording af.

Externe contacten

- De geneesheer-directeur heeft structureel overleg met de collega geneesheer-directeuren in de regio, de officier van Justitie (OvJ), het college van Burgemeester en Wethouders, de politie en overige ketenpartners in de zorg, voor zover relevant voor zijn taken.
- De geneesheer-directeur heeft (structureel) contact met de IGJ.
- De geneesheer-directeur verhoudt zich tot de driehoek politie, burgemeester en OvJ.
- De geneesheer-directeur onderhoudt contact met de klachtencommissie, de patiëntenvertrouwenspersoon en de familievertrouwenspersoon.

Randvoorwaarden

- Deze standaard is het uitgangspunt van de beschrijving van de functie geneesheer-directeur in het professioneel statuut, van de functiebeschrijving en functiewaardering.
- De zorgaanbieder draagt er zorg voor dat de geneesheer-directeur zijn taken naar behoren kan uitvoeren en waarborgt de onafhankelijkheid van de geneesheer-directeur bij de uitvoering van zijn taken op grond van de Wet verplichte ggz. De zorgaanbieder geeft de geneesheer-directeur geen aanwijzingen met betrekking tot diens taakuitvoering op grond van deze wet. Voordat de zorgaanbieder de geneesheer-directeur aanwijst, vraagt de zorgaanbieder hierover advies aan de cliëntenraad, bedoeld in artikel 2 van de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen.
- De geneesheer-directeur functioneert als bestuursorgaan en heeft (daarmee) een zelfstandige en onafhankelijke positie, die los staat van de lijn- en staforganisatie.
- De geneesheer-directeur wordt ten behoeve van zijn toezichthoudende en adviserende taak onder andere geïnformeerd door de Raad van Bestuur over alle factoren die van invloed zijn op de kwaliteit van de verplichte zorg en de daarmee samenhangende vrijwillige zorg, over de uitkomsten van audits, intercollegiale toetsing of certificering in het algemeen, en in het bijzonder indien de Wet verplichte ggz van toepassing is.
- De geneesheer-directeur heeft een aanstelling van het aantal uren, dat uitvoering van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden mogelijk maakt.
- De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de geneesheer-directeur kunnen in een organisatie of in regionale samenwerking door meerdere geneesheer-directeuren uitgevoerd worden. Dit kan in de vorm van een college (binnen een organisatie) of een samenwerkingsverband (met meerdere organisaties in een regio). De geneesheer-directeur voert periodiek overleg met de collega geneesheer-directeuren van de regio over het aanbod van verplichte zorg in de regio, de knelpunten bij de voorbereiding en de uitvoering van verplichte zorg.
- De Raad van Bestuur meldt aan de IGJ, het Openbaar Ministerie (OM) en de Rechtbank welke personen bij de organisatie geneesheer-directeur zijn en wie daarvan optreedt als eerste contactpersoon en aanspreekpunt.

Afdeling geneesheer-directeuren

De geneesheer-directeuren hebben zich verenigd in de Afdeling geneesheer-directeuren van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie. Deze afdeling heeft tot doel:

- de functie van geneesheer-directeur te standaardiseren;
- documentatie, die voortkomt uit het takenpakket, uit te wisselen, zo mogelijk leidend tot een uniforme documentenpakket;
- bij- en nascholingsactiviteiten te ontplooien;
- de ontwikkelingen met betrekking tot gezondheidsrecht te volgen;
- de geneesheer-directeuren te vertegenwoordigen bij elk relevant landelijk overleg.